

*Душан Кесић**

Универзитет у Београду, Факултет безбедности

ИСТОРИЈСКИ НАРАТИВ КАО ОСНОВА СТРАТЕШКЕ КУЛТУРЕ: СТУДИЈА СЛУЧАЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

Сажетак

У раду се апострофира средишњи значај историјског наратива као основе стратешке културе. Концепт стратешке културе усидрен на поставкама умереног конструктивизма у средиште пажње поставља питање каузалне везе идеационих чинилаца (тј. идентитета, норми, вредности и идеја) према политици националне безбедности. Ситуирањем стратешке културе унутар конструктивистичког истраживачког програма омогућава третирање историјског наратива као њене идеационе основе. Према томе, полазна хипотеза у овом раду заснива се на претпоставци да историјски наратив представља идеациону основу стратешке културе Републике Србије. Тестирање ове хипотезе реализовано је кроз студију случаја стратешке културе Србије, квалитативном анализом институционализованог историјског наратива, односно његовог дела који интерпретира период историје од 90–их до данас. Према томе, истраживање се усмерава на једна део историјског наратива– наративу о пост–југословенском периоду. Основни циљ истраживања састојао се у идентификацију идеационих

* Имејл адреса: dusan.kesic@fb.bg.ac.rs; ORCID: 0000-0001-6895-0254.

** Овај рад представљен је у оквиру конференције „Перспективе политичких наука у савременом друштву IV”, одржане 4–5. децембра 2025. године у организацији Института за политичке студије, Београд.

чиниоца стратешке културе Републике Србије у односу на четири аналитичке димензије: идентитет, вредности, норме и светоназор. Анализа наратива о пост-југословенском периоду омогућила је дедуковање и идентификацију идеационих чиниоца који фундаирају основне димензије стратешке културе Републике Србије. Издвојени идеациони чиниоци показују узајамну кохерентност, а димензија идентитета јавља се као угаони камен осталих аналитички димензија и, уопште, стратешке културе Републике Србије. Наиме, идентификовани кључних национални и државни интереси, легитимне методе њиховог остваривања и перцепција других држава и нација дубоко је укорењена у националној самоспознаји и особинама српског националног карактера.

Кључне речи: стратешка култура, конструктивизам, историјски наратив, политика националне безбедности, Република Србија.

УВОД

Утицај културе зараћених страна на њихове акције представљао је неизоставни конституент стратешког промишљања кроз историју. Међутим, становиште стратешке културе о утицају идеја, симбола, митова и историјског искуства на резоновање одлучилаца у областима спољне политике и војних питања, релативно је ново у науци међународних односа (Hugh 2024, 31). Уопште, као основни аргумент за проучавање стратешке културе наводи се ублажавање ефеката етноцентризма, као фактора који доприноси погрешним перцепцијама, као и погрешном тумачењу порука у дипломатији и стратегији. Дакле, стратешка култура омогућава сагледавање мотивације, намера и уверења савезника и/или непријатеља, укључујући и идентификацију фундаирајућих наратива који обликују њихово мишљење (Kratchner 2024, 7). Пионирске студије стратешке културе редуковале су концепт на ниво војне стратегије, разматрајући особен начина употребе оружане силе различитих нација (Snyder 1977, 8–9; Gray 1981, 20–22). Проширивање садржаја концепта ка области националне безбедности остварено је ситуирањем стратешке културе унутар конструктивистичког истраживачког програма.

Конструктивизам пажњу усмерава ка интересубјективној димензији знања, наглашавајући значај идеационих чиниоца као друштвене структуре која ограничава и обликује понашање. Односно, конструктивизам истражује како друштвене структуре обликују начин на који делатници (државе) дефинишу сопствени идентитет, интересе и улоге које би требало да уживају у међународним односима (Adler 2002, 189–190). Прихватајући основне поставке конструктивизма, студије стратешке културе постулирају каузалну везу идеационих чиниоца према политици националне безбедности (Katzenstein 1996, 10). На трагу таквог гледишта, идентитет бива афирмисан као кључни идеациони чинилац и темељна аналитичка димензија стратешке културе. Како указује Хопф (*Ted Hopf*), конструктивизам идентитете третира као динамичне категорије условљене политичким, историјским, културним и друштвеним контекстом (Hopf 1998, 176). Како умерени конструктивисти подразумевају релативну стабилност друштвених структура, проучавање стратешке културе заснива се на третирању историјског наратива као њеног носиоца. Лантис (*Jeffrey S. Lantis*) истиче да је настанак и еволуција држава нераскидиво скопчана са креирањем снажних историјских наратива, они стоје у основи развоја државе и омогућавају креирање стратешке културе (Lantis 2024, 124). Према томе, полазна хипотеза у овом раду заснива се на претпоставци да историјски наратив представља идеациону основу стратешке културе. Другим речима, претпоставља се да су унутар историјског наратива афирмисане кључне идеје, уверења, вредности и норме од значаја за политику националне безбедности. У сврху тестирања ове хипотезе, применом квалитативне анализе садржаја, спроведена је анализа институционализованог историјског наратива у Републици Србији. Конкретно, анализом су обухваћени наставни садржаји уџбеника историје који тематизују период 90–их до данас, што имплицира да је анализиран део историјског наратива – наратив о пост–југословенском период. Квалитативна анализа садржаја примењена је у односу на наставне садржаје уџбеника историје, као референте основе историјског наратива, са циљем да се дедукују идеациони чиниоци стратешке културе Републике Србије.

СТРАТЕШКА КУЛТУРА И КОНСТРУКТИВИЗАМ

Креиран у јеку Хладног рата као „допуна” реалистичким прогнозама у домену међународне безбедност, концепт стратешке културе употребљен како би се указало на постојање инхерентних културалних претпоставки и преференција нација на пољу рата. Према томе, испрва је сазнајни оквир концепта био редукован на ниво војне стратегије (Snyder 1977, 8; Gray 1981, 22; Lord 1985, 271), што је одговарало „духу времена” и практичним потребама анализе нуклеарне доктрине у периоду Хладног рата.¹ Како уочава Бол (*Deasmond Ball*), стратешка култура заснивала се на схватању да различите државе приступају кључним питањима рата, мира и стратегије из перспективе која је подједнако јединствена и дубоко укореењена, а која рефлектује њихове различите геостратешке положаје, ресурсе, историју и политичка уверења. Скуп ових чиниоца опредељује перцепцију, заштиту и промоцију интереса и вредности у односу на претње или употребу силе (Ball 1993, 44–45). Надовезујући се на Бола, могуће је учити аналогију становишта утемељивача стратешке културе по питању њених извора, наглашена је улога историје, географије, политичке и националне културе као кључних конститuentата (Snyder 1977, 38; Lord 1985, 272; Booth 1990, 121; Gray 1999, 49). Укратко, становишта пионира третирали су стратешку културу као особен и културално укореењен приступ нације стратешком мишљењу и делању у контексту употребе силе и рата.

Премда свој постанак остварује под окриљем реализма, концепт стратешке културе своје „природно” теоријско упориште налази у оквиру конструктивистичке теорије. Успон конструктивизма током 90-их година креирао је иновативну, социолошку перспективу међународне политике и безбедности (Wendt 1995, 80; Price and Reus-Smit 1998, 259). Конструктивисти наглашавају значај нормативних и идеационих структура, третирајући их једнако као и материјалне структуре. Друга поставка конструктивизма апострофира значај разумевања начина на који друштвене структуре обликују идентитете, јер исти фондирају интересе и понашање држава. Последња поставка постулира узајамну изградњу делатника (држава) и друштвених структура (Reus-

¹ Више о првој генерацији студија стратешке културе видети у: (Kesić 2019, 149).

Smit 2005, 197). С тим у вези, теоријска кохерентност стратешке културе и конструктивизма условљена је особеностима његовог истраживачког програма. Наиме, конструктивизам у средиште истраживачке агенде поставља идеационе чиниоце (тј. идеје, норме, идентитете и културе), као друштвене структуре које обликују интересе и понашања држава на спољнополитичком плану (Lantis, 2009, 8). Имплементацијом основних поставки конструктивизма у свој теоријско-методолошки апарат, студије стратешке културе у средиште истраживачке агенде постављају питање каузалне везе између идентитета, норми и идеја према политици националне безбедности. Полазна хипотеза аутора имплицира да промене државног идентитета утичу на политику националне безбедности, кроз промену интереса и понашања. Уједно, утврђивање трајности идеационих елемената који стоје у основи идентитета, третира се као исходиште постојаности безбедносних политика и интереса (Katzenstein 1996, 10–15).² Еволутивни процес студија стратешке културе остварен је захваљујући инкорпорирању теоријских поставки конструктивизма. Поред проширивања садржаја концепта, од војне стратегије ка политици националне безбедности, кључни допринос ове теоријске конвергенције остварен је препознавањем идентитета као фундаменталног идеационог чиниоца и кључне аналитичке димензије стратешке културе.

Следећи Каценштајна, почетком 21. века нова генерација истраживача развија студије стратешке културе у којима се афирмишу кључни аспекти конструктивистичког приступа (Meuer 2006, 22; Johnson et al. 2009, 8; Viehl et al. 2013, 12). Аналогно његовом становишту, као основни чиниоци у којима се очитује стратешка култура идентификовани су историја, географија, политичка и национална култура. Искорак нове генерације тицао се препознавања улоге (историјског) наратива, као кључног механизма учвршћивања или реструктурирације идеационих чиниоца стратешке културе. С тим у вези, Дарил Хаулет (*Darryl Howlett*) наводи да стратешка култура представља производ географије, историје и наратива који обликују колективни идентитет, а да уједно она бива ограничење и подстицај за одлуке у односу на безбедносна питања.

² Каценштајн наводи да, дефиниције идентитета које укључују разликовање Сопства и Другости, имплицирају дефиниције претњи и интереса које имају снажне ефекте на политику националне безбедности (Katzenstein 1996, 9).

Значај наратива, као механизма за реализацију промене стратешке културе, Хаулет препознаје у периодима кризе или изражених тензија. Истраживање наратива, како писаних тако и усмених, пружа увиде о томе како они омогућавају одређеној нацији да се идентификује у односу на друге (Howlett 2006, 3–6). Лантис дели аналогне идеје о факторима који доприносе променама стратешке културе, као и есенцијалној функцији наратива за стратешку културу. Наиме, он наводи да као последица „спољашњих шокова” (*external shocks*) може наступити фундаментална промена темељних уверења стратешке културе, што води и подривању историјског наратива и имплицира његову реконструкцију (Lantis 2002, 112).³ Дакле, већина студија стратешке културе укоренењених у умереном конструктивизму третира историјске наративе као посредујући медијум, који стабилизује значење идеационих чиниоца или омогућава њихову реструктурирацију у кризним ситуацијама које иницирају њихове фундаменталне промене (Berger 1996, 16; Howlett 2006; Twomey 2006, 6). Према томе, стратешка култура очитује се кроз историјски наратив, који стабилизује значење идеационих чиниоца изведених из историјског искуства. Постојаност и учвршћеност идеационих чиниоца у историјском наративу омогућава њиховог дедуковање у сврху утврђивања стратешке културе.

Уважавајући претходно наведено, за потребе истраживања у овом раду усвојено је одређење стратешке културе Џени Џонсон (*Jeannie L. Johnson*) и сарадника, који наводе да:

„Стратешка култура представља скуп дељених веровања, претпоставки и модела понашања, дедукованих из заједничког искуства и усвојених наратива (како усмених тако и писаних), који обликују колективни идентитет и однос према другим групама, и одређују прикладне циљеве и средства у остваривању безбедносних задатака” (Johnson et al. 2009, 9).

Наведено одређење имплицира две полазне претпоставке за ово истраживање. Као прво, упућује на наративе (усмене или

³ Лантис наводи да су студије спољнополитичких одлука Јапана и Немачке током 90-их показале да постоје трајне институционалне манифестације стратешке културе. Једино питање које се поставља, према Лантису, тиче се ситуација у којима су институције склоније да очувају историјски наратив, пре него да поставку његову промену у сврху легитимизације спољнополитичког понашања које је неконзистентно са традицијом (Lantis 2002, 108).

писмене) као оквир за дедукцију идеационих чиниоца стратешке културе. Друго, разврстава идеационе чиниоце стратешке културе у четири кључне димензије: идентитет, вредности, норме и светоназор (Johnson 2009, 246). Џонсонова наводи да идентитет као димензија обухвата начина на који нација себе идентификује, односно националну самоспознају и национални карактер, укључујући и пројекцију сопствених регионалних и глобалних улога. Под вредностима ауторка карактерише материјална и нематеријална добра која нација приоритетизује. Норме описују прихватљиве или очекиване моделе понашања, док светоназор обухвата перцепцију других нација, њихове мотивације, као и специфичну перцепцију кључних догађаја и личности из сопствене историје (Johnson 2009, 246–252). За потребе овог истраживања поједине димензије су додатно конкретизоване, под вредностима подразумевају се кључни национални и државни интереси, док норме обухватају легитимне методе њиховог остваривања или заштите.

Историјски наратив, као учвршћено значење прошлости које ограничава могућности за политичко сукобљавање, бива креиран постепено и кроз непрекидно понављање; главну улогу у том процесу имају политички лидери, интелектуалци, образовне институције, популарна културу и медији, као и свакодневна комуникација (Subotić 2013, 309). У односу на потенцијалне изворе наратива, усмене или писане, ово истраживање фокусирано је на писане изворе. Конкретно, предмет истраживања чини историјски наратив институционализован кроз систем формалног образовања. С тим у вези, Џонсонова истиче да наставни садржаји којима се подучавају деца у школама уживају посебан значај за проучавање стратешке културе. На пример, наставни садржаји историје артикулишу одређену перцепцију кључних догађаја из сопствене историје, поглед на друге нације, укључујући и легитимизацију метода вођења рата и примене силе, као и одговарајуће оправдање поступака из прошлости (Johnson 2009, 251). Суботићева истиче да не постоји бољи начин за реконструкцију доминантног историјског наратива од анализе уџбеника историје. Уџбеници историје су најрепрезентативнији показатељ историјског наратива, јер су обликовани на начин да пренесу одређено поимање прошлости на нове генерације (Subotić 2013, 311). Дакле, истраживање стратешке културе Републике Србије у овом раду обухватиће анализу уџбеника

историје са циљем идентификације кључних идеационих елемената који фундирају њене основне димензије.

Дакле, истраживање стратешке културе Републике Србије обухватиће анализу наставних садржаја историје који интерпретирају период историје Србије од 90-их до данас. Према томе, истраживање се усмерава на једна део историјског наратива, који за потребе овог рада можемо означити као наратив о пост-југословенском периоду. Опредељење за наведени историјски период руковођено је његовом временском близином, а пре свега животношћу њему припадајућих догађаја у колективној свести и самоспознаји српског народа. Збивања 90-их очитују свој утицај не само на плану националног самопоимања, већ преовлађујуће утичу на колективне представе и ставове о пријатељима и непријатељима на регионалном и глобалном плану. Скуп наведених ставова, представа и уверења обликује стратешку културу Србије, афирмисањем већ постојећих идеационих чиниоца, односно њиховим реструктурирањем или деструктурирањем. Поред уџбеника историје за основну школу, анализирани су наставни садржаји уџбеника историје за гимназије општег и друштвено-језичког смера, објављени од стране Завода за уџбенике.⁴ Иако у Републици Србији постоје бројни издавачи, одабир издавача у власништву државе руковођен је тиме што политичке елите кроз систем образовања институционализују доминантни историјски наратив. Истраживачка техника примењена у циљу дедукције идеационих елемената стратешке културе Републике Србије је квалитативна анализа садржаја. Постојећа истраживања уџбеника квалитативном анализом садржаја сугеришу да су јединице анализе лекције садржане у уџбеницима. Под појмом лекције подразумевају се главни текст лекције, као и текст на маргинама, текст у боксовима, табеле и цитати (Soldo et al. 2017, 23). Према томе, у овом истраживању јединице анализе (лекције) које ће бити обухваћене тичу се интерпретације националне историје, кључних догађаја и личности, интереса и вредности који су руководили делање српског народа. Идеациони елементи стратешке културе дедуковани из јединица анализе кодираће се у односу на изведене

⁴ Правилник о наставном плану и програму за гимназију: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/pg/ministarstva/pravilnik/2003/5/1/reg> (Приступљено 5. јануара 2026).

катеорије/димензије стратешке културе: идентитет, вредности, норме и светоназор.

СТРАТЕШКА КУЛТУРА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Операционализацијом одређења стратешке културе изведене су укупно четири димензије које ће руководити процес идентификације и кодирања идеационих елемената стратешке културе Републике Србије: идентитет, вредности, норме и светоназор. Димензија идентитета обухвата начин на који нација доживљава себе и свој национални карактер, као и своје регионалне и глобалне улоге. Џени Џонсон наводи да су серије истраживања показале да у оквиру овог аналитичког приступа стратешкој култури, димензија идентитета представља „дубоко упориште” за групне норме, приоритетне вредности и светоназор (Johnson 2024, 421). Наведено указује на богатство димензије идентитета, као и њену фундаирајућу улогу за стратешку културу, јер представља темељ за остале аналитичке димензије: вредности, норми и светоназор. Због ограничења простора које оваква врста рада налаже, а у циљу свеобухватније анализе димензије идентитета и светоназора приказане су интегрално. Наиме, Хопф указује да су Сопство и Другост комплементарни и узајамно конститутивни. Према томе, питање односа Сопства према разликама у односу на Другог кључно је емпиријско питање, из тога следи да су идентитети увек релациони (Норф 2002, 7). Дакле, одређење идентитета готово увек укључује и Другог, као референту одредницу посредством које се Сопство самоидентификује. Док друго потпоглавље обједињује приказ идеационих елемената димензија вредности и норми стратешке културе, јер норме легитимне методе достизања националних и државних интереса.

ИДЕНТИТЕТ И СВЕТОНАЗОР КАО ДИМЕНЗИЈЕ СТРАТЕШКЕ КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Период 90–их у историји Србије означава почетак краја старог поретка на југословенском простору, као и отварање новог раздобља које је пробудило старе антагонизме. У контексту распада Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ) и ратних збивања 1991. године, наставни садржаји

приписују приписују наведено тежњама за независности Хрвата и Словенаца, што је водило стварању нове државе – Савезне Републике Југославије (СРЈ). Нову државу чиниле су Србија и Црна Гора, као једине преостале чланице СФРЈ. Међународна заједница идентификована је као непријатељски фактор, који је потпомогао распад СФРЈ.

„Формални распад СФРЈ почео је 25. јуна 1991. године када је словеначки парламент, на основу резултата референдума, изгласао независност ове републике. Сутрадан је то исто учинио и хрватски Сабор (...) Укупна међународна политика на просторима Југославије и решења Европске заједнице убрзали су стварање Савезне Републике Југославије (СРЈ) од Србије и Црне Горе, чији је Устав усвојен 27. априла 1992. године.” (Лекција: Друштвена криза и разбијање заједничке државе 1980–2000.) (Ђурић и Павловић 2020, 249) (К–идентитет).

Наставни садржаји указују да је српски народ на простору Хрватске насељавао свој историјски и етнички простор. Политичка борба српског народа у циљу очувања националног идентитета кулминирала је стварањем Републике Српске Крајине (РСК). Са друге стране, Хрвати су тежили да са датог простора протерају српски народ и креирају етнички чисту државу.

„Због тога је српска политика еволуирала од борбе за културну и политичку аутономију до потпуног одвајања од Хрватске и останку у Југославији. Због тога је 19. децембра 1991. проглашена Република Српска Крајина и усвојен је њен устав. Уставом је потврђено право народа на самоопредељење и стварање демократске државе српског народа 'на свом историјском и етничком простору'.” (Лекција: Распад Југославије) (Bondžić i Kostić 2021, 211) (К–идентитет).

„Циљ 'Олује', према речима председника Хрватске Фрање Туђмана, био је 'да нанесемо такве ударце да Срби практично нестану с ових простора' (Лекција: Распад Југославије) (Bondžić i Kostić 2021, 216) (К–светоназор).

Током већег дела 19. и 20. века, у колективној свести српског народа Србија је идентификована као његова матица и Пијемонт. Током 90-их то је водило схватању да се морају помоћи сународници током рата у Босни и Херцеговини (БиХ),

али и прихватити избеглице са ратом захваћених подручја. Како се наводи у наставним садржајима, такви потези довели су до санкција и економске изолације СРЈ. Тиме се међународна заједница изнова одређује као непријатељ према Србији током овог периода.

„Рат у Хрватској окончан је у пролеће и лето 1995. године, после две акције хрватске војске (’Бљесак’ и ’Олуја’). Оне су изведене у мају и августу и завршене сломом тамошњих оружаних снага из Републике Српске Крајине и протеривањем 200.000 Срба.” (Лекција: Распад Југославије) (Bondžić i Kostić 2021, 216) (К–идентитет).

„У Србији је регистровано око 600 000 избеглица из Хрватске и Босне и Херцеговине” (Лекција: Друштвена криза и разбијање заједничке државе 1980–2000.) (Ђурић i Pavlović 2020, 250) (К–идентитет).

„Почео је као сукоб Срба и Муслимана, да би од 1993. избио и рат између Муслимана и Хрвата. (...) Етничко чишћење остало је забележено као најсуровији облик стварања нових националних територија” (Лекција: Распад Југославије) (Bondžić i Kostić 2021, 212) (К–светоназор).

Представљени наставних садржаји као важну идентитетску одредницу наводе етничко чишћење на простору РСК и БиХ. Поред тога, Хрвати и муслимани се категоризују у скуп непријатеља Србије и српског народа. Док је Србија прихватањем својих сународника са наведених територија оправдала улогу матице српског народа. Симултано са овим збивањима, Србија се налази под притиском сепаратистичког деловања албанских екстремиста на простору Косова и Метохије (КиМ). Иако суочена са ултиматумима Западних сила, Србија је се супротставила надмоћном непријатељу, што је условило НАТО агресију. Наведено иступање представља важну идентитетску одредницу, односно израз особености српског националног карактера у виду отпора и непоковања надмоћним силама. Томе се придодaje и херојска одбрана положаја српске војске на простору КиМ, против бројчано и технички надмоћног непријатеља. Наставни садржаји изнова упућују да Србија није против себе имала само Албанце, већ целокупну међународну заједницу која је потпомогла етничко чишћење.

„После неуспелих преговора у Рамбујеу и Паризу и одбијања српске стране да потпише ултимативне захтеве о повлачењу војске и полиције са Косова 1999, уследила је агресија НАТО–а која је трајала од 24. марта до 10. јуна 1999. године.” (Лекција: Друштвена криза и разбијање заједничке државе 1980–2000.) (Ђурић и Павловић 2020, 248) (К–идентитет).

„Најтеже борбе, с највише жртава, Војска Југославије водила је на караули Кошаре (...) Битка је почела 9. априла. Терористе ОВК подржала је НАТО авијација и редовна војска Републике Албаније. (...) Према српским изворима погинуло је 108 припадника Војске Југославије, просечне старости 25 година.” (Лекција: Србија на крају 20 века) (Bondžić i Kostić 2021, 221) (К–идентитет).

„Од тренутка уласка НАТО снага на Косову је убијено неколико стотина српских цивила, а отето више од хиљаду људи. Са Косова се одселило 220 000 Срба и другог неалбанског живља. Јиржи Динтсбир, специјални извештач УН за људска права у бившој Југославији, у извештају генералном секретару УН оценио је да се на Косову догађа етничко чишћење Срба у присуству УН и КФОР-а (...)” (Лекција: Друштвена криза и разбијање заједничке државе 1980–2000.) (Ђурић и Павловић 2020, 248) (К–идентитет).

Исељавање српског народа са простора КиМ окарактерисано је као етничко чишћење потпомогнуто НАТО снагама. Дакле, наставни садржаји одређују НАТО пакт као непријатељску савез. Поред тога, период 90–их обележила је политичка нестабилност и низ протеста против репресије и аутократске владавине Слободана Милошевића. Кулминација деценијског трвења одиграла се на изборима одржаним 2000. године. Демонстрације 5. октобра у колективном самопоимању симболизују демократизацију друштва, остварење политичких слобода и повратак Србије у међународни систем.

„У Југославији су 24. септембра 2000. године одржани савезни парламентарни, као и локални избори (...) Због непризнавања резултата (...) дошло је до масовних вишедневних демонстрација у земљи. Кулминација је уследила у Београду 5. октобра 2000. када је протествовало више стотина хиљада

људи. Тада је Слободан Милошевић јавно признао победу Војислава Коштунице. После тога стање у земљи се полако смиривало, укинута су економске санкције, а Југославије је враћена у међународне политичке и финансијске институције. (...) СРЈ је преуређена и јануара 2003. формиран је Државна Заједница Србија и Црна Гора (СЦГ). Она је функционисала до 2006. када је већина црногорских грађана на референдуму одлучила за самосталну Црну Гору” (Лекција: Друштвена криза и разбијање заједничке државе 1980–2000.) (Ђurić i Pavlović 2020, 252) (К–идентитет).

Демократске промене водиле су и ка преуређењу СРЈ, формирана је Државна заједница Србије и Црне Горе 2003. године. Референдум у Црној Гори 2006. године означио је крај ове државне заједнице, чиме Србија постаје самостална држава. Премда је крвави распад СФРЈ окончан 90–их, почетак новог века није донео дуго прижељкивани мир Србији. Сецесионизама Албанаца на простору КиМ, уз подршку Запада, ушао је у своју последњу фазу. Кулминација процеса одиграла се 2008. године, када је једнострано проглашена независност КиМ.

„Србија је инсистирала на томе да је покрајина Косово и Метохија саставни део територије Србије и да има положаја суштинске аутономије у оквиру државе Србије. Преговори су били неуспешни, а албанска Скупштина Косова је 17. августа 2008. године једнострано прогласила независност. Србија није признала ту одлуку (...)” (Лекција: Србија почетком 21. века) (Bondžić i Kostić 2021, 225) (К–идентитет).

Наставни садржаји указују да КиМ представља интегрални део територије Србије, такав став усађен у колективне представе младих омогућава препознавање ове територије као дела географског и националног идентитета. У погледу перцепције Албанаца, они се недвосмислено одређују као непријатељи Србије. Свеукупно, издвојени идеациони чиниоци димензије идентитета одређују Србију и српски народ као жртве офанзивних ратова и етничког чишћења од стране Хрвата, Албанаца и муслимана. Србија се идентификује као матица српског народа, што потврђује прихватање избеглица са простора БиХ, РСК и КиМ. Димензију идентитета артикулишу и особености српског националног

карактера – етос непокорвања и супротстављања надмоћним силама исказан је током НАТО агресије. На крају, један од кључних идеационих чиниоца димензије идентитета јесте став о КиМ као интегралном делу националне територије. Претходно наведене одреднице димензије идентитета откривају и кључне непријатеље Србије на крају 20. и почетком 21. века. Поред Албанаца, Хрвата и муслимана, као кључни непријатељи перципирају се међународна заједница и НАТО пакт. Уједно, наведеним актерима приписује се инхерентна нетрпељивост према Србији и српском народу, као и континуитет антисрпског делања.

ВРЕДНОСТИ И НОРМЕ КАО ДИМЕНЗИЈЕ СТРАТЕШКЕ КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Димензија вредности у контексту овог истраживања формулисана је као скуп кључних националних и државних интереса, док димензија норми обухвата легитимне методе њиховог остваривања или заштите. С обзиром на усмереност ове две димензије, идеационих елементи који их сачињавају представљени су интегрално. Дакле, када је реч о кључним вредностима Србије у периоду 90–их, истиче се тежња ка демократизацији друштвеног и политичког живота. Растакањем СФРЈ демократизација бива артикулисана као средишњи интерес. Томе у прилог казује низ студентских и грађанских протеста током 90–их, са захтевима ка демократизацији и слободи јавне речи.

„Српско руководство најдуже се опирало демократизацији друштва и тај проблем није превазиђен ни у наредној деценији” (Лекција Друштвена криза и разбијање заједничке државе 1980–2000) (Ђурић и Павловић 2020, 249) (К–вредности).

„Прва масовна демонстрација против режима Слободана Милошевића уследила је 9. марта 1991. године” (Лекција: Распад Југославије) (Bondžić i Kostić 2021, 209) (К–норме).

Остваривања националних и државних интереса у виду демократизације претпоставља демонстрације и протесте као легитимно средство. Растакање СФРЈ током 90–их у крвавим сукобима артикулисало је одређене легитимне методе борбе српског народа суоченог са агресивним претензијама у Хрватској и БиХ.

Наставни садржаји артикулишу одбрамбени рат као легитимно средство очувања етничког и историјског простора српског народа у Хрватској и БиХ.

„Због тога је српска политика еволуирала од борбе за културну и политичку аутономију до потпуног одвајања од Хрватске и останку у Југославији” (Лекција: Распад Југославије) (Bondžić i Kostić 2021, 211) (К–норме).

„Рат у Босни и Херцеговини је попримио и верску димензију. Почео после њеног признавања за независну државу (6. април 1992). (...) Почео је као сукоб Срба и Муслимана, да би од 1993. избио и рат између Муслимана и Хрвата” (Лекција: Распад Југославије) (Bondžić i Kostić 2021, 212) (К–норме).

Као што је већ наведено, у овом периоду обнављају се потиснуте аспирације Албанаца ка аутономији на простору КиМ. Једнострано проглашење независности КиМ промовисало је очување територијалног интегритета у темељни национални и државни интерес. Када је реч о кључним савременим смерницама спољне и безбедносне политике Србије, посебно је наглашен стратешки циљ у виду европских интеграција. Поред тога, важно место заузима регионална стабилност, у циљу њеног остварења као легитимне методе дефинисана су мирољубива средства.

„Скупштина Косова је 17. фебруара 2008. једнострано прогласила независност Косова од Републике Србије. Влада и Скупштина Србије су 18. фебруара 2008. поништили ову одлуку као противустанак акт” (Лекција: Друштвена криза и разбијање заједничке државе 1980–2000) (Ђурић i Pavlović 2020, 252) (К–вредности).

„Усвајањем националне стратегије 2005. године приступање Србије Европској унији дефинисано је као најважнији дугорочни стратешки циљ.” (Лекција: Србија почетком 21. века) (Bondžić i Kostić 2021, 226) (К–вредности).

„Даљи развој политичког система Републике Србије повезан је с политичком, економском, социјалном и безбедносном стабилношћу државе и њеног окружења. У Србији је присутна свест о потреби већег степена међусобне сарадње

која доприноси стабилности региона” (Лекција: Србија почетком 21. века) (Bondžić i Kostić 2021, 226) (K–норме).

Као кључни национални и државни интереси током 90-их јављају се очување националног идентитета кроз јачање свести о историјским и етничким географским одредницама српског народа. Под тиме се подразумева простор РСК и БиХ, као и кључни интерес у виду очувања КиМ у оквирима националне територије. Дакле, наставни садржаји артикулишу као посебно значајну вредност очување националне свест о географским одредницама националног идентитета. У погледу легитимних метода остваривања кључних националних и државних интереса, истакнуто је вођење дефанзивних ратова током 90–их година. Као важан образац понашања у односу према надмоћним силама истичу се непоковање и отпор.

ДИСКУСИЈА

Последњих неколико година приметан је пораст интересовања домаћих академских кругова за стратешку културу. Тематизација стратешке културе углавном је била везана интерпретације основних чиниоца српске стратешке културе у виду историје, географије, политичке културе и религије. С тим у вези, дедуковани идеациони чиниоци овим истраживањем могу се укрестити са скорашњим интерпретацијама стратешке културе Србије у домаћој академској литератури. Улога и значај историје као чиниоца стратешке културе, укључујући и значај начина њене интерпретације, питање је које је закупило део домаћих аутора. Улога историјског искуства наглашена је од стране Благојевића, који у својој анализи хронолошки сагледава обликовање стратешке културе Србије од 19. века до данас. Посебан акценат у његовој интерпретацији стратешке културе посвећен је обликовању и изградњи српске војске, њеној традицији и улози у друштву. Такође, Благојевић истиче да је на савремену стратешку културу Срба највећи утицај остварио период СФРЈ и ратна збивања 90–их (Влагојевић 2019, 93–94). Наведена теза упућује на исправност одлуке донесене у овом истраживању у погледу временског оквира истраживања. Поред историјског искуства, домаћи аутори апострофирају значај начина његовог представљања посредством књижевности за обликовање стратешке

културе. Налик Благојевићу, временски период који Владушић анализира тиче грађанских ратова 90–их, настојећи да утврди перспективу из које српска књижевност приступа тематизацији рата. На основу анализе књижевних дела, Владушић закључује да у српској књижевности доминира позадинска перцепција рата, која се састоји у обесмишљавању рата. Последица таквог приступа јесте дистанцирање од националног идентитета, учвршћивање става да је рат бесмислен води негацији српског националног идентитета (Vladušić 2019, 164–165). Наведени закључци у потпуном су сагласју са резултатима истраживања добијеним у овом раду. Наиме, српска национална самоспознаја и национални карактер, а тиме и стратешка култура, у посматраном периоду дубоко су усидрени на ратним збивањима. Афирмација националног идентитета, као и идентификација других кроз категорије пријатеља и непријатеља, примарно је заснована на ратним сукобима. Последично, обесмишљавање рата у контексту националног идентитета и стратешке културе Србије условљава њихову негацију, нарочито у контексту вредности и уверења којима се приписује историјски континуитет.

Надовезујући са на претходно наведено, домаћи аутори истичу одређене вредности и уверења српске стратешке културе као детерминатне „дугог трајања” (*la longue durée*). Пре свега, промаљају се слободарски дух и тежњу за независности као кључне одреднице српског националног карактера. Додатно, ови идеациони чиниоци означени су као детерминанте које у дугом трајању, кроз векове обликују судбину српског народа (Starčević i Blagojević 2019, 267; Kesić 2020, 57; 2022, 255). Идентификовани идеациони чиниоци идентитета показују да је слободарски дух и спремност на херојску жртву дефинишу српски национални карактер током 90–их. Наведени чиниоци дошли су до изражаја превасходно уочи и током НАТО агресије, као и током борби српске војске на КиМ. Дакле, издвојени идеациони чиниоци потврђују континуитет вредности српског националног карактера, који недвосмислено укључује непоковање и отпор надмоћним непријатељима.

Укрштање резултата могуће је остварити и по питању промене идеационих чиниоца стратешке културе у посматраном периоду. На пример, Игрутиновић наводи да се промена стратешке културе Србије одиграла након октобарских промена, нове темељне вредности стратешке културе укључиле су стратешки интерес ка

западним интеграцијама (Igrutinović 2019, 287). Надовезујући са на претходно наведено, Степић указује на некомпатибилност српског националног идентитета са западном цивилизацијом. Наведено имплицира да су стратешки интереси евроатлантских интеграција потпуно погрешни (Stepić 2019, 176). Аргументацију за наведене тезе могуће је пронаћи у издвојеним идеационим чиниоцима димензије националног идентитета, који је током 90-их афирмисан кроз негацију Другог – Запада. Ипак, у колективној свести српског народа под НАТО пактом и Западом углавном се идентификују Сједињене Америчке Државе. Што атлантске интеграције, као спољнополитички циљ, чини противни темељним вредностима стратешке културе Србије. На основу наведеног могуће је уочити да анализирани идеациони чиниоци стратешке културе Србије показују кохерентност. Једина потенцијално спорна тачка тиче се колизије идеационих чиниоца димензија идентитета и светоназора према димензији вредности. Међутим, као што је наведено антизападни чиниоци димензија идентитета и светоназора преовлађујуће се везују за САД, што имплицира да стратешки интерес европских интеграција није супротан темељним чиниоцима стратешке културе Србије.

ЗАКЉУЧАК

Усидрена на основама умереног конструктивизма, који претпоставља релативно стабилне друштвене структуре, стратешка култура у своју истраживачку агенду укључила је проучавање историјских наратива. На основама ове трајекторије конструктивизма, историјски наративи поимају се као носиоци стратешке културе, односно стабилна друштвена структура која афирмише и учвршћује идеационе чиниоце који потичу из свеукупности историјског искуства. Уважавање ових поставки омогућава заснивање емпиријских студија стратешке културе на проучавању историјских наратива, који у томе случају чине основу за дедуковање идеационих чиниоца. Такав истраживачка замисао руководила је ово истраживање, што се показало плодним приступом за студију стратешке културе Србије. Анализа наратива о пост-југословенском периоду, репрезентованог у наставним садржајима историје за основну и средњу школу, потврђује полазну

хипотезу да исти представља важну идеациону основу стратешке културе Србије.

Квалитативна анализа садржаја обухватила је наставне садржаје који описују историју Србије и српског народа од 90-их година до данас. Примена ове истраживачке технике омогућила је дедуковање идеационих чиниоца стратешке културе у односу на четири димензије: идентитет, вредности, норме и светоназора. У погледу димензије идентитета стратешке културе Србије, издвојени чиниоци одређују Србију и српски народ као жртве етничког чишћења на просторима Хрватске, БиХ и КиМ. На то се надовезује и улога Србије као матице српског народа, која је афирмисана кроз помоћ сународницима током ратова и пријемом избеглица. У погледу српског националног карактера истакнут је етос јунаштва и непоковања завојевачима, који се очитује кроз непристајање на ултиматуме, НАТО агресију и херојске борбе српске војске на КиМ. Поред наведених идеационих чиниоца, централно место у националној самоспознаји током посматраног периода ужива идентификацији КиМ као интегралног дела националне територије.

Димензија идентитета стратешке културе у литератури се посматра као упориште за остале димензије, што бива потврђено и у овом раду. Конкретно, самоидентификација или национална самоспознаја увек укључује и перспективу Других, као референтну тачку дистинкције. У случају стратешке културе Србије, димензија идентитета омогућава идентификацију кључних непријатеља. Реч је о припадницима других нација и религија који су починили етничко чишћење над српским народом. Као посебно антисрпски настројени означавају се Хрвати, Албанци и муслимани. Поред тога, димензија идентитета категоризује као непријатељске факторе Запад и НАТО алијансу. Даље, димензија идентитета обликује и кључне националне и државне интересе. Пре свега, национална самоспознаја о КиМ као историјском и етничком простору српског народа, артикулише и водећи интерес Србије у виду очувања територијалног интегритета. На крају, свеукупност идеационих чиниоца димензија идентитета, светоназора и вредности омогућава извођење легитимних метода остваривања и заштите интереса. Отпор и непоковање јављају се као легитимне методе поступања у односу према завојевачима, као и вођење дефанзивних ратова у случају суочености са агресијом. Савремене методе укључују

приврженост мирољубивим средствима и свестраној сарадњи у региону и свету.

На основу издвојених идеационих чиниоца стратешке културе Србије могуће је закључити да постоји њихова узајамна кохерентност. С тим у вези, димензија идентитета јавља као угаони камен стратешке културе и свих осталих аналитичких димензија. Наиме, остале димензије бивају обликоване националном самоспознајом и особинама националног карактера српског народа. Идеје, уверења, вредност, норме и представе инхерентне димензији идентитета очитују се кроз кључне националне и државне интересе, легитимне методе њиховог остваривања, као и перцепцију других држава и актера међународне политике. Ово истраживање потврђује теоријске поставке о историјском наративу као основи стратешке културе. Квалитативна анализа садржаја уџбеника историје омогућила је дедуковање кључних димензија стратешке културе Србије и њима припадајућих идеационих чиниоца.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Adler, Emanuel. 2002. "Constructivism in International Relations." In *Handbook of International Relations*, eds. Brian C. Schmidt, Walter Carlsnaes, Thomas Risse, and Beth A. Simmons, 95–118. London: Sage.
- Ball, Desmond. 1993. "Strategic Culture in the Asia-Pacific Region." *Security Studies* 3(1): 44–74.
- Berger, Thomas U. 1996. "Norms, Identity, and National Security in Germany and Japan." In *The Culture of National Security. Norms and Identity in World Politics*, ed. Peter J. Katzenstein, 1–31. New York: Columbia University Press.
- Bondžić, Dragomir i Nikola Kostić. 2021. *Istorija za osmi razred osnovne škole*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Bhiel, Heiko, Bastian Giegerich, and Alexandra Jonas, eds. 2013. *Strategic Cultures in Europe*. Potsdam: Springer.
- Blagojević, Veljko. „Strateška kultura - studija slučaja - Srbija.” *Vojno delo* 71(8): 93–117.
- Booth, Ken. 1990. "The Concept of Strategic Culture Affirmed." In *Strategic Power: USA/USSR*, ed. Carl G. Jacobsen, 50–71. London: Palgrave Macmillan.

- Durić, Đorđe, i Momčilo Pavlović. 2020. Istorija za 3. razred prirodno-matematičkog i 4. razred opšteg i društveno-jezičkog smera. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Gray, Colin S. 1981. "National style in strategy: The American example." *International security* 6 (2): 21–47.
- Gray, Collin S. 1999. "Strategic culture as context: the first generation of theory strikes back." *Review of international studies* 25(1): 49–69.
- Hopf, Ted. 1998. "The promise of constructivism in international relations theory." *International security* 23(1): 171–200.
- Howlett, Darryl. 2006. "The Future of Strategic Culture." In *Comparative Strategic Cultures Curriculum: Assessing Strategic Culture as a Methodological Approach to Understanding WMD Decision-Making by States and Non-State Actors*, ed. Jeffrey A. Larsen, 1–16. Virginia: Defense Threat Reduction Agency.
- Hugh, Brigitte E. 2024. „Growth and refinement across the field of strategic culture: From first generation to fourth.” In *Routledge Handbook of Strategic Culture*, eds. Kerry M. Kratchner, Briana D. Bowen, and Jeannie L. Johnson, 31–47. New York: Routledge.
- Igrutinović, Milan J.. 2019. "Blumfildov model potkultura i moguća primena u razumevanju strateške kulture Srbije." *Vojno delo* 71(8): 273–293.
- Johnson, Jeannie L. 2009. "Conclusion: Toward a Standard Methodological Approach." In *Strategic Culture and Weapons of Mass Destruction*, eds. Jeannie L. Johnson, Kerry M. Kratchner, and Jeffrey A. Larsen, New York: Palgrave Macmillan.
- Johnson, Jeannie L. 2024. „Strategic Culture Scholarship: A User’s Guide to the Cultural Topography Methodology” In *Routledge Handbook of Strategic Culture*, eds. Kerry M. Kratchner, Briana D. Bowen, and Jeannie L. Johnson, 415–430. New York: Routledge.
- Katzenstein, Peter J, ed. 1996. *The Culture of National Security. Norms and Identity in World Politics*. New York: Columbia University Press
- Katzenstein, Peter J. 1996. "Introduction: Alternative Perspectives on National Security." In *The Culture of National Security. Norms and Identity in World Politics*, ed. Peter J. Katzenstein, 1–27. New York: Columbia University Press.
- Kesić, Dušan. 2019. „Koncept strateške kulture u studijama bezbednosti.” *Godišnjak Fakulteta bezbednosti* 1:147–169.
- Kesić, Dušan. 2020. „Činioci i mehanizmi očuvanja i afirmacije srpske strateške kulture.” *Vojno delo* 72 (4):50–67.

- Kesić, Dušan. 2022. „Ideacioni osnovi savremene strateške kulture Republike Srbije.” Doktorska disertacija. Univerzitet u Beogradu: Fakultet bezbednosti.
- Kratchner, Kerry M. 2024. “Defining and Scoping Strategic Culture: Promises, Challenges, and Conundrums.” In *Routledge Handbook of Strategic Culture*, eds. Kerry M. Kratchner, Briana D. Bowen, and Jeannie L. Johnson, 3–17. New York: Routledge.
- Lantis, Jeffrey S. 2002. “Strategic culture and national security policy.” *International studies review* 4(3): 87–113.
- Lantis, Jeffrey S. 2009. “Strategic culture: From Clausewitz to Constructivism.” In *Strategic Culture and Weapons of Mass Destruction*, eds. Jeannie L. Johnson, Kerry M. Kratchner, and Jeffrey A. Larsen, 33–55. New York: Palgrave Macmillan.
- Lantis, Jeffrey S. 2024. “In Defense of the National Profile: Strategic Culture Then and Now.” In *Routledge Handbook of Strategic Culture*, eds. Kerry M. Kratchner, Briana D. Bowen, and Jeannie L. Johnson, 121–134. New York: Routledge.
- Lord, Carnes. 1985. “American strategic culture.” *Comparative Strategy* 5(3): 269–293.
- Meyer, Christoph O. 2006. *The quest for a European strategic culture: changing norms on security and defence in the European Union*. New York: Palgrave Macmillan.
- Pravilnik o nastavnom planu i programu za gimnaziju „Službeni Glasnik” <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/pg/ministarstva/pravilnik/2003/5/1/reg> Pristupljeno 5.12.2025.
- Price, Richard and Reus-Smit, Christian. 1998. “Dangerous liaisons? Critical international theory and constructivism.” *European Journal of International Relations* 4(3): 259–294.
- Snyder, Jack L. 1977. *The Soviet Strategic Culture. Implications for Limited Nuclear Operations*. Santa Monica: The Rand Corporation.
- Soldo, Andrea, Dženana Trbić, Dženana Husremović, Nenad Veličković, Ivana Čelebić i Namir Ibrahimović, ur. 2017. *Obrazovanje u BiH: čemu (ne) učimo djecu?: analiza sadržaja udžbenika nacionalne grupe predmeta u osnovnim školama*. Sarajevo: Mas Media.
- Starčević, Srđan i Srđan Blagojević. 2019. “Odnos srpskog društvenog karaktera i vojne neutralnosti.” *Vojno delo* 71(8): 256–272.
- Stepić, Milomir. 2019. “Geopolitički temelji srpske strateške kulture.” *Vojno delo* 71(4): 166–180.

- Subotić, Jelena. 2013. "Stories states tell: Identity, narrative, and human rights in the Balkans." *Slavic Review* 72(2): 306–326.
- Twomey, Christopher. 2006. "Chinese Strategic Culture: Survey and Critique. In *Comparative Strategic Cultures Curriculum: Assessing Strategic Culture as a Methodological Approach to Understanding WMD Decision-Making by States and Non-State Actors*, ed. Jeffrey A. Larsen, 1-16. Virginia: Defense Threat Reduction Agency.
- Vladušić, Slobodan V. „Strateška kultura i slike ratova iz poslednje dekade 20. veka u srpskoj prozi.” *Vojno delo* 71(8): 155–165.
- Wendt, Alexander. 1995. "Constructing international politics." *International security* 20(1): 71–81.

*Dušan Kesić**

University of Belgrade Faculty of Security Studies

**HISTORICAL NARRATIVE AS THE
FOUNDATION OF STRATEGIC CULTURE:
A CASE STUDY OF THE REPUBLIC
OF SERBIA****

Resume

The paper underscores the central importance of historical narrative as the foundation of strategic culture. The incorporation of constructivist theoretical premises has driven the evolution of strategic culture studies. Beyond expanding the scope of the concept—from military strategy to national security policy—the key contribution of this theoretical convergence lies in recognising identity as a fundamental ideational factor and a core analytical dimension of strategic culture. Anchored in the assumptions of moderate constructivism, the concept of strategic culture centres on the causal relationship between ideational factors (i.e., identity, norms, values, and ideas) and national security policy. Situating strategic culture within the constructivist research program makes it possible to treat historical narrative as its ideational foundation.

Accordingly, the central hypothesis of this paper implies that historical narrative constitutes the ideational foundation of the strategic culture of the Republic of Serbia. That is, the historical narrative encompasses the key ideas, beliefs, values, and norms relevant to national security policy. The testing of this hypothesis is carried out through a case study of Serbia's strategic culture, based on an analysis of the institutionalised historical narrative. By applying qualitative content analysis, history textbooks are examined as a referential basis of the historical narrative. The primary objective of the research is to identify the ideational factors of the Republic of Serbia's strategic culture across

* E-mail address: dusan.kesic@fb.bg.ac.rs; ORCID: 0000-0001-6895-0254.

** This paper was presented at the conference "Perspectives of Political Sciences in Contemporary Society IV," held on December 4–5, 2025, organized by the Institute for Political Studies, Belgrade.

four analytical dimensions: identity, values, norms, and worldview. The identity dimension is defined as a nation's self-understanding, its national character, and the way it perceives its regional and global roles. The values dimension is determined as the set of key national and state interests. The norms dimension encompasses the legitimate means of pursuing national and state interests. Finally, the dimension of worldview reflects the perception of other actors in international politics through the categories of friends and enemies.

The research's temporal scope spans the 1990s to the present. The analysis of the historical narrative enabled the identification of the ideational factors that underpin the core dimensions of the strategic culture of the Republic of Serbia. Based on the extracted ideational factors of Serbia's strategic culture, it can be concluded that there is a high degree of mutual coherence among them. In this regard, the identity dimension emerges as the cornerstone of strategic culture and of all other analytical dimensions. Specifically, the remaining dimensions are shaped by national self-understanding and the traits of the Serbian national character. The ideas, beliefs, values, norms, and representations inherent in the identity dimension are manifested through key national and state interests, the legitimate means of pursuing them, and perceptions of other states and actors in international politics. This research thus confirms the theoretical premises that regard historical narrative as the foundation of strategic culture.

Keywords: strategic culture, constructivism, historical narrative, national security policy, the Republic of Serbia.

* Овај рад је примљен 25. јануара 2026. године, а прихваћен на састанку Редакције 22. марта 2026. године.